

סימן ה

אמהות הרוצות לבוא לבית הכנסת

כ"ה, י"ז שבט תשל"ז
 לרב של ישוב אחר

מלך רשע שהוליד מלך צדיק וחוזר הלילה, והשיב שגם מלכות היו שם, כלומר שהאמהות השפיעו לטוב או לרע. וכן הוא בימינו, וראוי לעודדן לבוא לבית הכנסת וזולת אם המקום הוא מקום שיחה בטלה ועיין בצוואת הגר"א וכמדומה שאצלכם אינו כן.

ואם חושקות נפשן לבוא לבית הכנסת אזי צריך להתיחס לזה בכובד ראש כמו שמצאנו בתרומת הדשן חלק הפסקים סימן קל"ב שהתיר לנשים גדות לבוא לבית הכנסת, וכתב שאף על פי שמנהגם הוא לאסור בשאר ימים מכל מקום בימים נוראים ושאר זמנים שרבות באות לבית הכנסת יהיה להן עצבון נפש להשאר בחוץ. והרמ"א באורח חיים סימן פ"ח העתיק עצבון גדול עכ"ל אבל המלה גדול אינה נמצאת בתרומת הדשן וגם נראה שם שהעיקר הוא לעשות להן נחת רוח, ומוכח בבית יוסף. ועוד כתב הרמ"א רבים באים עכ"ל בלשון זכר אבל מהרא"י כתב שרבות מתאספות לבית הכנסת וכו' עכ"ל ומבואר שכל שרבות באות יש עגמת נפש לבחודות להשאר בחוץ, וכל שבת אצלכם היא כזה. לכן לדעתי ראוי לסדר תורנות שמירת התינוקות כדי לאפשר לאמהות לבוא לבית הכנסת.

יהודה הרצל הנקין
 רב אזורי

בהתאם למה שהזמין אותי לעיין בעלוניו היקרים, לא ברור לי מה שכתב כבודו שבאשר לאמהות שחושקות גפשו להתפלל ועל כן מביאות שם את הילדים שמפריעים, טעות היא בידן כי עבור זה פטרה התורה נשים ממצות עשה שהזמן גרמא עכ"ל. אם כוונתו שנשים פטורות מתפלה סדורה שהיא מצות עשה דרבנן שהזמן גרמא, זה אינו אלא לדעת הרמב"ם אבל לרמב"ן ורוב ראשונים תיבות בשמונה עשרה שחרית ומנחה בזמניהן כמו שכתבו האחרונים באורח חיים סימן ק"ו, ואם כוונתו שהתורה פטרה אותן ממצות עשה שהזמן גרמא כדי שתוכלנה להתעסק עם הטף ומזה תלמדנה שאין יעוד שלהן לבוא לבית הכנסת דוקא ויכולות להתפלל בבית, על כל פנים לא שייך לכתוב על זה שטעות היא בידן.

כשלעצמי אני סבור שכיון שנשים היום יוצאות לכל דבר הלואי שתצאנה לבתי כנסת ומקומות של קדושה, ובקרוב אי"ה אשלח לו הספר בו דנתי ביציאות האשה והאם היא צריכה להשאר מבפנים [מאמר ו]. ופעם שאלתי את הגמ"ז וצלה"ה על מה שנמצא במלכי יהודה שמלך צדיק הוליד

סימן ו

שער ארוך לענין תפילין ומהי בלורית

כ"ה, ט' מרחשון תשל"ז
 לרב של ישוב אחר

הגאון וצלה"ה אי אפשר להזכיר את שמי ושמו בנשימה אחת, כידוע לכל מי שהכיר אותו ז"ל, ואם קצת למדתי לאסיק הלכתא אליבא דשמעתתא ולפעמים אני זוכה להגיע אל האמת בס"ד אבל בודאי רבים עולים עלי בזה, ורק כיון שפנה אלי איני יכול להשיבו ריקם.

קבלתי מכתבו אתמול. כבודו מייחס לי סגולות שאין בי, כי ידיעותי בתורה מעטות ואיני אומר כן על דרך הענוה. ואף על פי שלמדתי אצל מו"ז

ולע"ד על כרחנו לפסוק כערוך השלחן שאין בסתם גידול שערות חציצה, שהלא אבל אסור בתספורת ואבל על אביו ואמו אסור בתספורת עד שיגיעו בו חבריו והמנהג הוא ג' חודשים כמו שפסק הרמ"א ביורה דעה סימן ש"צ סעיף ד' בשם כמה ראשונים אבל באשכנז נהגו שער של י"ב חודש כמו שכתב בחכמת אדם כלל קנ"א ובקצור שלחן ערוך סימן רי"א ושאר אחרונים, ופשוט שזה עולה על שער שערות ארוכות של ימינו, ולא יעלה על הדעת שאבלים אלה מבטלים מצות תפילין אלא בודאי אין בסתם גידול שערות חציצה. ועיין בברכי יוסף שם בשם רבנו ישעיה הראשון שאין אסור לגלח לפני י"ב חודש, והוא באור זרוע חלק א' סימן תשנ"ד ובתשובות הרי"ד סימן ע"ז, ומוכח שהגלות הוא רשות יאם איתא דהוי חציצה גם חיובא איכא.

ויהודה ועוד לקרא, נזיר מגדל שער ראשו וכי מבטל מצות תפילין. ואף שסתם נזיר הוא לי יום ובשעור זה יש לאמר שאינו חוצץ, הלא נזיר עולם אינו מגלח אלא אחת ל"ב חודש כבמסכת נזיר דף ד' עמוד ב', ואפילו לדעת רש"י שם שסתם נזיר עולם גם כן מגלח אחת לל' יום וששאני אבשלום עדיין וכי אבשלום ביטל מצות תפילין וכי הגיח לו אביו, וגם לכולי עלמא נזיר שמשון אינו מגלח כלל והיה למאן לאשמעינן שמבטל מצות תפילין. ועיין בסוגיא דנזיר חוטא במסכת נדרים דף י' עמוד א' תנא וכו' וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכו' אלא שציער עצמו מן היין עכ"ל ומאי איריא מן היין אם ביטל מצות עשה של תפילין, אלא משמע שאין חציצה בשער. ואף שיש לדחות ששם מיירי בסתם נזיר שהוא לי יום ובשעור זה אינו חוצץ, מכל מקום מסתימת הסוגיא משמע שאין שום צד אחר של אסור בנזירות. והגם שסתם נזיר אינו לוקה על ידי גלוח אלא אם כן לא השאיר

גם מסכה אחרת אני נענה לכבודו והיא שכבודו כמוני גר בגליל רחוק ממרכזי תורה, ורואה אני כדבר חשוב לעודד רבנות מקומית שלא תהיה תלויה בכל דבר במרחקים. באזורי ראיתי כאלה המעדיפים רב במרחק מאה מיל מרב במרחק עשרה מיל וכמה קלקולים נובעים מזה. והנה לעצם הדפים שהוא מוציא הם עשויים בטוב טעם ודעת ואשרי ישובו הזוכה להם מדי שבוע, ואי אפשר לשער חשיבותם לעורר רגישות והרדה להלכה בין חברי קבוצתו. אשמח לקבל אותם מדי שבוע ולא כמו שהוא חושב אלא גם לי ענין בהם וגם כבודו מזכיר אחרונים שאיני רגיל אצלם. ומן הסתם רק לעתים רחוקות יהיה לי מה להעיר.

מה שהביא כבודו המשל מן הר"ן משו"ת הריב"ש סימן ש"צ וכרגע לא מצאתיו שמה, בודאי הוא נכון על דרך המוסר וראוי להאמר אבל על דרך הדקדוק אינו קל וחומר דקיימא לן חמירא סכנתא מאיסורא.

ומה שכתב כבודו שאי אפשר לפסוק כערוך השלחן סימן כ"ז אות י"ד לגבי חציצה בתפילין שהוא יחיד נגד רבים, זה אינו כלל גדול אלא בבית דין אבל בהלכה לפעמים דעה אחת מכריעה דעות הרבה והכל לפי הדן והנדון, ובתראי מכריע קמאי אפילו יחיד נגד רבים כל שראה את הקמאי וחלק עליהם שאנחנו אומרים אילו ראו קמאי את הבתראי היו משנים דעתם כמו שהביא בכללי איסור והיתר בהתחלת יורה דעה עיי"ש באות ח'. ויש בזה הרבה פרטים וחילוקים בין דאורייתא לדרבנן ובין ראשונים לאחרונים וכדומה ולפעמים מנהג מבטל הלכה, וכללו של דבר בהרבה דינים אין לדיין אלא מה שענינו רואות בשקול הדעת להכריע בין הדעות ואפילו יחיד נגד רבים. והדעות שהביא כבודו כנגד הערוך השלחן קדמו לו והוא חלק עליהן, ואילו תהיה הסכמת כל פוסקי זמננו כספר מחצית השקל אפשר לכתוב שהסכמת האחרונים אינה כערוך השלחן, אבל כמדומה שההכרעה לא נפלה. וגם המשנה ברורה לא כתב בסתם שאסור לגדל שער עם ציון מקורו בשער הציון כמנהגו אלא כתב הדעה בשם המחצית השקל בגוף פרושו, ודומה לאם כותב מחבר השלחן ערוך דעה בשם יש מי שאומר בלי חולק שכן הלכה כיון שלא מצא על זה חולק ועיין בכללים הנזכרים אות ב', אבל כאן הרי יש חולק רק שהמשנה ברורה וכו' לא ראוהו*. ולכן צריכים אנו לדון לגופו של ענין.

* (הג"ה) ספרי ערוך השלחן על אורח חיים יצאו לאור כעשר שנים אחרי ספרי משנה ברורה.

בעל הערוך השלחן היה גדול בדורו יותר מבעל המשנה ברורה כידוע, וכן אמר הגמ"ז וצלה"ה שגדול כח הערוך השלחן בהלכה יותר מהמשנה ברורה ושבמקום שחולקים יש לפסוק כערוך השלחן. עוד כתב לי רב אחד אחרי שציין הרבה מקומות שבערוך השלחן מביא דברי המשנה ברורה אע"פ שהיה ספר חדש בימיו, שלכן יש לפסוק כערוך השלחן כיון שראה דברי המשנה ברורה ולא קבל אותם ומעין הלכה כבתראי.

שבת דף קכ"א עמוד ב' לענין ההוא עכברא דאישתכח באיספרמקי וכו' נקוטי בצוציתיה ואפקוה ופרש"י בזנבו, אלא היא בלורית היא ציצית היא קליעה הוא ענף הוא זנב וכולם ענין אחד הם שעל ידי שקושרים את השערות קרוב לראש אלה לאלה או על ידי קליעה רגילים ליצור מעין זנב או ענף ומשאירים את הקצוות פרודות כדוגמת זנב הסוס שהוא צורת בלורית בנשים היום.

ובספר האשכול בהלכות עבודה זרה פרש גם כן בלורית שהיא ציצית שער הראש, ופשוט מכל הנ"ל. כן הוא לשון ציצית בתורה ועשו להם ציצת שהוא לשון גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, שהוא ענין שזירה וקליעה כמו שכתב רש"י במסכת יבמות דף ה' עמוד ב' אי אפשר לעשות גדיל בפחות משני חוטין עכ"ל. וכן הוא ענין שרשרת כמו שכתוב במלכים א' פרק ז' גדילים מעשה שרשרות עכ"ל, ועיין בחומש שמות פרק כ"ח שתרגם אונקלוס מעשה עבות עובד גדילו ופרש"י מעשה קליעת חוטין עכ"ל. ואם כן נמי, היא ציצית הבגד היא ציצית הראש היא קליעה היא בלורית והכל אחד. וביחזקאל פרק ח' כתוב ויקחני בציצת ראשי ועיין שם ברש"י וברד"ק שפרש מחלפת הראש פלוט"א בלעז וכו' עכ"ל והוא ענין קליעה, וזהו שאמרו במסכת סנהדרין דף פ"ב עמוד א' שזמרי תפש בבלוריתה של כזבי בת צור שפרושו שתפש אותה בציצית ראשה כביחזקאל, שמכיון שהשערות קלועות ומחוברות כענף נוח לתפשו.

ויש מחלוקת בפרוש דברי הרמב"ם מהי בלורית, וז"ל הרמב"ם בהלכות עבודת כוכבים פרק י"א הלכה א' לא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם ולא יגלח מן הצדדים ויניח השער באמצע כמו שהם עושים וזה הנקרא בלורית עכ"ל. עיין בבית יוסף שפרש דתני והדר מפרש הרמב"ם מה זו ציצית ראשו, שלא יגלח מן הצד ויניח השער באמצע והוא הנקרא בלורית וכן פרש הלבוש ביורה דעה סי' קע"ח, והב"ח פרש ששני ענינים הם וכן כתבו הש"ך והט"ז ועיי"ש בב"ח ובגר"א שתלוי בפרוש לשון לא תנחור שבתורת כהנים. והנה לפי הבית יוסף מתורץ למה שינה הרמב"ם בלשונו וכתב לא יגדל ציצית ראשו כציצית ראשם עכ"ל ולא כתב עליה כמו שהם עושים כלשון שכתב על בלורית וכן אחר כך על המגלח כנגד פניו

כדי לכוף ראשו של השער לעיקרו כבברייתא של גילחיהו ליסטים במסכת נזיר דף ל"ט עמוד ב', עדיין יש איסור עשה לקצץ אפילו מעט מחוט שער כמו שכתבו התוספות שם בד"ה ת"ר. איברא הלחם משנה בהלכות נזירות פרק ה' הלכה א' כתב שאין כן דעת הרמב"ם אלא שגם איסור עשה ליכא כל שהשאייר כדי לכוף, ולפי זה אזלא הקושיא מנזיר שיכול למעט תדיר משערו שלא תהיה חציצה. אבל לע"ד אילו היה הדבר כן מה צורך יש לנזיר עולם לגלח כל י"ב חודש הלא תמיד יכול למעט בשערו, וראיה מלשון המשנה במסכת נזיר שם נזיר עולם הכביד שערו מקל בתער עכ"ל שמשמע שכל שלא הכביד שערו גם להקל בכל שהו אסור ולכן תפשה לשון מקל ולא לשון מגלח. וגם הלחם משנה לא כתב אלא בלשון לכאורה.

איברא לדעת כמה אחרונים הסוברים שיש חציצה בשער לענין תפילין אבל אינה אלא מדרבנן אין להקשות מנזיר, שבאמת מן התורה אין שערו חוצץ וגם מדרבנן כיון שהנזיר אנוס יש לאמר שלא גזרו בו חציצה. אבל לדעת ספר חתן סופר על אורח חיים בערך טוטפת שבלורית חוצצת מן התורה קשה. ומן המנהג אצל אבלים קשה גם לסוברים שיש חציצה מדרבנן.

אמנם לפי האמת גם החתן סופר יודה שאין חציצה בגידול שער סתם ולכן לא קשה עליו מאבל ומנזיר, שהרי לא הזכיר חציצה אלא בבלורית. והעולם טועים שבלורית היא כל שערות ארוכות וכל מה שנופל על המצח אבל אינו נכון לע"ד, אלא היא ענין של חיבור השערות אלה לאלה שלא כדרך הטבע על ידי קשירה או קליעה. דבר זה מוכח מהרבה מקימות, עיין במסכת מנחות דף מ"ב עמוד א' כצוציתא דארמאי פרש"י כבלורית של עובדי כוכבים דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה עכ"ל, ובמסכת נזיר דף ל"ט עמוד א' כבלורית דכושיים דבתר דמגדלין לה רפיא מלתחת פרש"י שמקלעין את השער זה לזה עכ"ל, ובמסכת עבודה זרה דף י"א עמוד ב' ביום תגלחת זקנו והגחת בלוריתו פרש"י אפודליץ בלע"ז מאחורי העורף עכ"ל ועיין בהמתרגם שם שתרגם לקלוע את השערות לצמה עכ"ל. הרי שרש"י פרש צוציתא לשון בלורית דבוקות למטה ופרודות למעלה וכן פרש שבלורית היא קליעה, והלא בגמרא במסכת מנחות שם אמרו אין ציצית אלא ענף עיי"ש ובמסכת

שכתב ומניח השער באמצע ומלתא אגב אורחא קא משמע לן שהשער באמצע נקרא בלורית, אבל פעולת הגלות אינה ענין לזה אלא היא הנקראת מספר קומי שתהא תספורת מסביב לבלורית ואין הכי נמי בלורית וציצית הראש הן ענין אחד. ועיין בטוש"ע וכלבו וארחות חיים שכולם הביאו לשון הרמב"ם והשמיטו המלים וזה הנקרא בלורית, ואיך שלא יהיה אין לעשות מחלוקת ביניהם ופרש"י לבין הרמב"ם בענין זה אלא כולם מודים שבלורית היא ענין חיבור וקליעה וכמו שצ"ח דעתם בהגהות מיימוניות.

אבל בנויר אינו כן שכתוב גדל פרע שער ראשו עכ"ל, ופרע הוא גידול ורובי שערות בלבד כמו שאמרו במסכת מועד קטן דף ט"ו עמוד א' אין פריעה אלא גדול שער עכ"ל, וגם הוא ההפך מקליעה כמו שכתוב ופרע את ראש האשה ואמרו עליו במסכת סוטה דף ח' עמוד א' מלמד שהכהן סותר את שיערה ופרש"י שסותר קליעתה עכ"ל עיי"ש. וכן באבל אמרו שמשלח פרע עכ"ל בירושלמי מועד קטן פרק ג' הלכה ה' ובמסכת שמחות פרק ט', כי האבל מגדל שיערו בסתם ואינו מסלסל בו או קולעו כיון שכל נוי אסור לי עד שיגערו בו חבריו מרוב ניוולו.

ולכן כל הפוסקים הזכירו לשון בלורית ולדעת רובם אינה גידול שער בסתם ואינה שער הגופל על המצח אלא קליעה וקשירה ועל פי רוב בעורף, ולדעת הב"ח על כל פנים יש בה גלוח מסביב כדברי הרמב"ם, וגם היום עושים קליעה מאחורי הראש ולכל היותר בצדדים אבל מקדימה אינו בקליעה ואין עליו שם בלורית. ואפשר שגם המחצית השקל כוון לזה ולכן הזכיר שער בעורף עיי"ש, ואף על פי שנראה מלשונן שתלוי בגידול שערות סתם יש לאמר שלא היה צריך לפרש כיון שבימיו כל שער ארוך בעורף היה על ידי קליעה או קשירה וכמו שידוע שכמה דורות גברים של עכו"ם נהגו כן בארצות צרפת ואשכנז ועד לאחרונה גם בסין. ובקליעות כאלה יש מקום לאמר שחוצצות בתפילין מפני שבולטות מן הראש על ידי סבובן והשתרשותן יותר מן הטבע ומפני שמחשיבן ומקפיד עליהן, אבל לא בגידול שערות בעלמא.

ובעיקר דברי המחצית השקל יש לפקפק במה שלמד מפרש"י במסכת זבחים דף י"ט עמוד א' בשער היוצא מחוץ למקומו ונראה שהבין שלפרש"י שער הארוך מספיק כדי לצאת מחוץ למקומו חוצץ

מאוזן לאוזן עיי"ש, שהטעם הוא שבתחילה לא בא הרמב"ם לפרש מהי ציצית הראש ורק אחר כך הדר ופרש אותה ואז כתב לשון כמו שהם עושים. אבל לפרוש הב"ח שציצית הראש ובלורית הן שני ענינים שונים אם כן היה לרמב"ם לנקוט לשון כמו שהם עושים גם לגבי ציצית ראשו, ויש לדחוק שישנן כמה צורות ציצית הראש ושהאיסור לגדל ציצית הראש הוא רק במתכונת שהגויים עושים ציצית ראשם אבל בצורת קליעה וכו' השונה במעט מזו של הגויים אין בדבר איסור וזהו שכתב הרמב"ם כמו ציצית ראשם. והנה על כרחך בדעת הב"ח ודעמיה אין ציצית הראש אלא בקליעה או קשירה שהלא לפרושם הציצית היא ללא גלוח מסביב, ואם כן אילו היה מדובר בהנחת השערות לגדל בסתם ושזוהי ציצית הראש קשה הלא חייב מלקות כמו שסיים הרמב"ם על העושה אחת מכל אלה ובהנחת שערות לגדול אין בה מעשה ועל מה יתחייב מלקות. אלא מוכרח שציצית הראש היא על ידי קליעה או קשירה ובצורת הגויים ועל זו חייב מלקות, ומסתבר בדעת הב"ח שלשון הרמב"ם לא יגדל ציצית ראשו עכ"ל פרושו לא יקלע ציצית ראשו מלשון גדילים תעשה לך וכמו שכתבתי שהוא קליעה ושזירה. ולפי מה שציצית הראש היא על ידי פעולת קליעה מתורצת קושיית בעל המלואים שעל הדף ביורה דעה סימן קע"ח על הב"ח ודעמיה מאבשלום עיי"ש, שמאבשלום אין קושיא כיון ששם כתוב שהיה מגדל שער ראשו ולא ציצית ראשו, ופרוש שער ראשו הוא שהשערות גדולות בעלמא בלי קליעה וכלשון הכתוב בנויר גדל פרע שער ראשו. וכן מיחזקאל אין קושיא כיון שיש כמה צורות ציצית הראש.

ובדעת הבית יוסף עיין בהגהות מיימוניות על דברי הרמב"ם וזה הנקרא בלורית שכתב כן כתב רש"י בשלהי סוטה פי' בלורית עכ"ל, והוא במסכת סוטה דף מ"ט עמוד ב' בפרש"י מספר קומי שיערו מפניו ומניח בלורית מאחוריו עכ"ל וכמו שפרש"י במסכת עבודה זרה שבלורית היא מאחורי העורף שכתבנו למעלה. הרי שפרש דברי הרמב"ם שבלורית היא הנחת הקליעה מאחור וספור קומי הוא שמגלח סביב לאותה בלורית ומניחה כפרש"י, וכדי להכניס זה הפרוש בלשון הרמב"ם נראה שמפרש שמה שכתב הרמב"ם וזה הנקרא בלורית עכ"ל מוסב על מה

ולגבי איסור בחוקותיהם ושמלת אשה לע"ד גם כן קשה לאסור במגדל שער ארוך בלי בלורית, כיון שאיסורים אלה משתנים לפי הזמן והמקום והיום נתפשט בין מקצת יהודים ואינם עושים כן להידמות לנשים או לגויים דוקא ובפרט אם אין בו מעשה כמו שכתבתי, ומקובלני מהגמ"ז זצלה"ה שאין באופנה היום משום בחוקותיהם. ויש לעיין באריכות ביורה דעה סימן קע"ח וסימן קפ"ב ואין כאן מקומו. ובודאי מטעם שלא יפרשו מן הציבור ומשום רינון יש להשפיע על היחידים שלא לעשות כן כי איננו מדרך צדיקים ורוב צבור יראי שמים מתרחקים מזה, אבל אלה בעלי תשובה הצעירים שמגדלים שערים וכיפותיהם בראשיהם חלילה להזיח בהם וחנוך לנער על פי דרכו.

כיון שכבודו שלח אלי קונטרסו על אבות ובנים הגם שלא היה לי פנאי לעיין בו כי בדרך כלל אני מעדיף דברי הלכה, אבל לאות חבה אומר מה שדרשתי פעם בפסוק והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם למה שינה רישא מסיפא, שהיה צריך ליכתב והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות או ליכתב לב אבות על בניהם ולב בנים על אבותם. ואמרתי שכן טבעו של עולם שלב אבות שב על בנים אפילו אינם מתנהגים כל כך כבניהם בצורה שהאבות היו רוצים לראותם, אבל לב בנים אינו שב אלא על אבותם המקובלים עליהם ופועלים לפי רצון הבנים, שכיון שהבנים יורשים את העולם הם תקיפים בזה יותר מן האבות ואינם מתפשרים*. והכוונה היא ליחס בין הדורות שלכן כתוב לב בלשון יחיד ולא ליחס בין בנים פרטיים לאבות ולהפך.

יהודה הרצל הנקין

רב אזורי

* (הג"ה) וסופו של הכתוב פן אבוא והכיתי את הארץ חרם עכ"ל רמז לספור קמצא ובר קמצא במסכת גיטין דף נ"ה עמוד ב', שבר קמצא פרושו בנו של קמצא והכוונה בזה לפער בין הדורות שהחריב הבית. וביומא דף ט' עמוד ב' תלו החורבן בשנאת חנם והיינו הך ועיין במהרש"א שציון לקמצא ובר קמצא, אבל לא נתפרש מצד מי היתה שנאת חנם, שאם אצל בר קמצא הלא ביישוהו ואינה חנם ואם מצד בעל הבית שהיה בעל דבביה של בר קמצא לא נתבאר

אפילו במקומו, אבל פשטות רש"י היא שרק על העורף והכתפים אפשר שחוצץ כיון שאין שם מקום צמיחת השערות כלל אבל על הראש במקום צמיחת השערות אינו נקרא שלא במקומו וכן כתב בהגהות רעק"א בשם גזירות שמשון, שהרי שם מקום השער ומה איכפת לן שער מועט או שער מרובה. ואין נפקא מינה בזה בין דעת הרשב"א שאין חציצה ברצועות לבין דעת הרא"ש שיש חציצה ושלא כמו שבאר המחצית השקל, שאפילו לדעת הרא"ש מכל מקום שערות במקום גידולן אינן נקראות חציצה. ולכן דברי המחצית השקל אינם מוכרחים, ובמקום שהערוך השלחן הוא יחיד כפי שכתב כבודו אדרבה כן דעת הנוירות שמשון ומשמע שרעק"א מסכים לו וכן האגור כתב שאין נוהגים כהרוקח ואין מקפידים בשער ארוך על הצוואר עיי"ש במגן אברהם ס"ק ד'. ואם כן יש כמה וכמה צדדים להקל, חדא שיש לאמר שאין שער חוצץ כלל שהרי בזבחים היא בעיא דלא איפשטא, ועוד אפילו אם תאמר ששער חוצץ יש לאמר שזהו מחוץ למקום גידולו ועל הצוואר והכתפים ולא על הראש ושכן נראה פשטות רש"י בענין בגדי כהונה ולכן לענין תפילין המונחים תמיד במקום צמיחת השערות אין חשש. ועוד שאפילו אם תאמר שבמקום גידול השערות יש חשש הלא המחצית השקל מיירי במקום הרצועות על העורף ויש לאמר שבוה הלכה כרשב"א שאין חציצה ברצועות, ואף על פי שהרשב"א לא הסכים לזה למעשה בלי מנהג וכמו שהביא שם בט"ז סעיף קטן ד' הלא האגור כתב שכן המנהג. ועוד שבספר אות חיים כתב שחציצה בשער אינה אלא מדרבנן ודלא כחתן סופר, ועיין בספר שערים המצויינים בהלכה מהדורא שניה סימן י' שהביא שבשו"ת ארץ צבי הסכים לזה ולכן כתב שהמוסר תפילין למגודל שער אינו עובר על לפני עור כיון שמדינא יצא.

לכן לדינא לע"ד אין לזוז מדעת הערוך השלחן שכל שהשער גדל בדרך טבעית אין לפסול מטעם חציצה, ואין חילוק בזה אם מגיע עד הצוואר או עד הכתף וראיה מאבל וגזיר. ורק יש לחשוש במי שקושר שערותיו מאחור בצורת זנב הסוס כיון שנקרא בלורית, אבל אין זה מצוי כל כך בין מגיחי תפילין. אבל צורת שער שתחצוץ מקדימה במקום הבתים אינה נמצאת בינינו כלל.